

Sygn. akt I C 1584/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 lutego 2018 r.

Sąd Okręgowy w Płocku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Radosław Jeznach

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Anna Bogacz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 28 lutego 2018 r. w Płocku

sprawy z powództwa J. O. i S. O.

przeciwko (...) Spółka Akcyjna w W.

o zadośćuczynienie i odszkodowanie

1. zasądza od pozwanego (...) Spółka Akcyjna w W. na rzecz powódki J. O. kwotę 48.000 zł (czterdzieści osiem tysięcy złotych) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 21 lutego 2016r. do dnia zapłaty – tytułem zadośćuczynienia ponad wypłaconą dotychczas kwotę 8.000zł (osiem tysięcy złotych);
2. w pozostałym zakresie oddala powództwo J. O. o zadośćuczynienie;
3. zasądza od pozwanego (...) Spółka Akcyjna w W. na rzecz powoda S. O. kwotę 50.000 zł (pięćdziesiąt tysięcy złotych) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 21 lutego 2016r. do dnia zapłaty – tytułem zadośćuczynienia ponad wypłaconą dotychczas kwotę 6.000zł (sześć tysięcy złotych);
4. w pozostałym zakresie oddala powództwo S. O. o zadośćuczynienie;
5. zasądza od pozwanego (...) Spółka Akcyjna w W. na rzecz powodów J. O. i S. O. kwoty po 14.000 zł (czternaście tysięcy złotych) na rzecz każdego z nich wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 21 lutego 2016r. do dnia zapłaty – tytułem odszkodowania;
6. w pozostałym zakresie oddala powództwo o odszkodowanie;
7. nakazuje ściągnąć od pozwanego (...) Spółka Akcyjna w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Płocku kwotę 8.119,96 zł (osiem tysięcy sto dziewiętnaście złotych dziewięćdziesiąt sześć groszy) tytułem części nieuiszczonych kosztów sądowych;
8. odstępuje od obciążania powodów nieuiszczonymi kosztami sądowymi;
9. zasądza od pozwanego (...) Spółka Akcyjna w W. na rzecz powodów J. O. i S. O. w częściach równych kwotę łączną 5.999,05 zł (pięć tysięcy dziewięćset dziewięćdziesiąt pięć groszy) w tym należny podatek VAT tytułem kosztów procesu związanych z kosztami zastępstwa prawnego świadczonego powodom przez adw. A. J. z urzędu;
10. przyznaje na rzecz adw. A. J. ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Płocku kwotę 2.856,95 zł (dwa tysiące osiemset pięćdziesiąt sześć złotych dziewięćdziesiąt pięć groszy) w tym należny podatek VAT tytułem uzupełniającej części wynagrodzenia za pomoc prawną świadczoną powodom z urzędu.

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 20 lipca 2016 r. powodowie J. O. i S. O. wnieśli o zasądzenie od pozwanego (...) Spółka Akcyjna Oddział w Polsce z siedzibą w W. kwot odpowiednio 92 000 zł i 94 000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę i odszkodowania w związku ze śmiercią osoby najbliższej – wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 21 lutego 2016 r. do dnia zapłaty, oraz kosztów procesu według norm przepisanych. W uzasadnieniu pozwu wskazano, iż w dniu 23 marca 2014 r. w miejscowości (...) doszło do wypadku drogowego wskutek którego śmierć na miejscu poniósł syn powodów M. O. (1); sprawca wypadku korzystał z ochrony ubezpieczeniowej w zakresie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów na podstawie umowy ubezpieczenia zawartej z (...) SA. Powodowie wskazali, iż w ramach prowadzonego postępowania likwidacyjnego ubezpieczyciel przyznał im kwotę 14 000 zł; powodowie wskazali, iż przyznana dotychczas kwota nie jest adekwatna w odniesieniu do rozmiaru doznanej szkody niemajątkowej związanej ze śmiercią osoby najbliższej; śmierć syna była dla powodów traumatycznym przeżyciem, wywarła ogromne negatywne skutki dla życia wszystkich członków rodziny. Jako podstawę prawną roszczeń pieniężnych wskazano art. 446 § 3 kc oraz art. 446 § 4 kc, przy czym na rzecz każdego z powodów zgodnie z ich żądaniem przyznać należałoby kwoty po 20 000 zł tytułem odszkodowania za istotne pogorszenie się sytuacji życiowej; w ocenie powodów rozmiar doznanych cierpień uzasadniał przyznanie zadośćuczynienia na rzecz każdego z nich w kwotach odpowiednio 72 000 zł i 74 000 zł.

W odpowiedzi na pozew z dnia 04 listopada 2016 r. pozwany (...) Oddział w Polsce wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu według norm przepisanych. Pozwany nie zakwestionował swojej odpowiedzialności z tytułu umowy ubezpieczenia zawartej z odpowiadającym odszkodowawczo sprawcą wypadku; przyznał, że wypłacono w toku postępowania likwidacyjnego w związku ze śmiercią syna M. O. (1) na rzecz powódki kwotę 8 000 zł tytułem zadośćuczynienia oraz na rzecz powoda kwotę 6 000 zł tytułem zadośćuczynienia. Pozwany zakwestionował zasadność dalszych roszczeń wskazując na ich nadmierne wygórowanie – podnosząc w szczególności, że przyznane zadośćuczynienie nie może być źródłem zysku, przy czym w stosunku do powodów nie wystąpiły w związku ze śmiercią M. O. (1) szczególne następstwa w sferze ich zdrowia wymagające zapewnienia opieki lekarskiej lub psychologicznej; odnośnie żądania przyznania odszkodowania pozwany wskazał, że strona powodowa nie udowodniła wysokości dochodzonych roszczeń. Pozwany podniósł zarzut przyczynienia się M. O. (1) do zdarzenia wywołującego szkodę w zakresie 80% - w związku ze świadomością poszkodowanego, że kierujący pojazdem W. Z. jest pod wpływem alkoholu oraz ustalonym w toku postępowania karnego faktem niezapięcia pasów bezpieczeństwa. Pozwany podniósł, iż odsetki od ewentualnie zasądzonych świadczenia naliczane powinny być od daty wydania konstytucyjnego wyroku.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny :

W dniu 23 marca 2014 r. na odcinku drogi od miejscowości S. do miejscowości (...) kierujący samochodem osobowym marki O. (...) nr rej. (...) W. Z. (2), będąc w stanie nietrzeźwości (0,93 mg/l) uniemożliwiającym prawidłowe funkcjonowanie psychofizyczne organizmu, umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym w ten sposób, że nie zachował należytych środków ostrożności na prostym odcinku drogi i suchej jezdni stracił panowanie nad kierowanym pojazdem doprowadzając do jego koziołkowania i w konsekwencji ostatecznie wywrócenia się na dach, wskutek czego pasażer tego pojazdu M. O. (1) doznał wielonarządowych obrażeń ciała skutkujących zgonem. Ciało M. O. (1) wypadło na zewnątrz pojazdu. Wyrokiem z dnia 13 sierpnia 2014 r. w sprawie sygn. akt II K 406/14 Sąd Rejonowy w Mławie skazał W. Z. (2) za popełnienie między innymi przestępstwa z art. 177 § 2 kk w zb. z art. 178 § 1 kk (odpis prawomocnego wyroku k. 6). M. O. (1) i W. Z. (2) przed rozpoczęciem jazdy samochodem wspólnie spożywali alkohol, obaj byli nietrzeźwi : M. O. miał 2,8 promila alkoholu we krwi, zaś W. Z. 1,76 promila.

W dacie wypadku kierowany przez W. Z. (2) pojazd mechaniczny objęty był ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej na podstawie umowy zawartej z (...) SA (bezsporne).

Pismem z dnia 02 lutego 2016 r. między innymi S. i J. małżonkowie O. zgłosili szkodę osobową związaną ze zdarzeniem z dnia 23 marca 2014 r. i śmiercią syna M. O. (1), wnosząc o wypłacenie na rzecz każdego z nich kwot po 100 000 zł tytułem zadośćuczynienia i odszkodowania w związku ze znacznym pogorszeniem się sytuacji życiowej (pismo k. 10-11). W toku postępowania likwidacyjnego wypłacono kwoty : 8 000 zł tytułem zadośćuczynienia na rzecz J. O. oraz 6 000 zł na rzecz S. O. – wskazując, iż ustalone zadośćuczynienie w wysokości 40 000 zł na rzecz matki zmarłego i 30 000 zł na rzecz ojca zmarłego, pomniejszono o 80% w związku z przyczynieniem się zmarłego do powstania zdarzenia wywołującego szkodę; w pismach informujących o przyznanej świadczeniu wskazano, iż zakres przyczynienia się M. O. (1) ustalono w związku z faktem wspólnego spożywania alkoholu ze sprawcą wypadku i kontynuowaniem jazdy samochodem kierowanym przez nietrzeźwego kierowcę, a także niezapięciem pasów bezpieczeństwa (pisma z dnia 09 maja 2016 r. k. 12-15).

W dacie śmierci M. O. (1) miał 28 lat, miał wyższe wykształcenie, był kawalerem, mieszkał razem z rodzicami J. i S. O. w należącym do nich gospodarstwie rolnym w miejscowości (...); pracował w W. jako inżynier konstruktor, aktywnie pomagał rodzicom w prowadzeniu gospodarstwa rolnego oraz pracach remontowych, przekazywał pieniądze rodzicom na wspólne utrzymanie. M. O. (1) prowadził wspólne gospodarstwo domowe z rodzicami – w tym samym domu mieszkała jeszcze jego siostra oraz młodszy brat z rodziną. Rodziców i syna łączyły normalne relacje rodzinne, M. O. (1) miał w przyszłości przejąć gospodarstwo po rodzicach.

S. O. obecnie ma 55 lat, razem z żoną prowadzi gospodarstwo rolne w miejscowości (...), o łącznej powierzchni 21 ha, w którym prowadzone są uprawy rolne oraz hodowane bydło opasowe (obecnie 20 sztuk) – do pracy w gospodarstwie zatrudniani są sezonowi pracownicy, pomaga również fizycznie teść syna; J. O. obecnie ma 51 lat, uzyska prawo do emerytury rolniczej za 9 lat; ma problemy z poruszeniem się związane z dolegliwościami kręgosłupa i zerwanymi ścięgnami po wypadku. S. O. i J. O. pozostają w związku małżeńskim od 1986 r., mają jeszcze dwoje pełnoletnich dzieci (kopie odpisów aktów stanu cywilnego k. 7-9), wraz z małżonkami O. mieszka nadal młodszy syn W. z żoną i dwójką dzieci oraz pełnoletnia córka.

S. O. i J. O. zostali powiadomieni o wypadku przez syna W., udali się na miejsce wypadku, który miał miejsce w odległości około 0,5 km od miejsca ich zamieszkania; po śmierci syna nie korzystali z porad psychologa ani opieki lekarskiej bezpośrednio związanej ze zdarzeniem; często odwiedzają grób syna, który znajduje się w odległości około 4 km od miejsca zamieszkania.

Po stracie syna J. O. i S. O. odczuwali smutek, przygnębienie; pesymistycznie oceniają przyszłość doświadczając uczucia nieodwracalności straty, nie potrafią czerpać pełnego zadowolenia. U J. O. pojawiły się problemy ze snem; S. O. łączy swoją nadwagę z doznany stresem.

Powyższy stan faktyczny ustalono na podstawie wyżej wskazanych dokumentów, opinii biegłego z zakresu rekonstrukcji wypadków drogowych J. C. (k. 204-236, 285-291), opinii biegłego lekarza medycyny sądowej W. K. (k. 257-260), zeznań świadka W. Z. (2) (k. 339-340), zeznań powoda (00:31-35 protokołu rozprawy z 09.06.2017 i 00:17-28 protokołu rozprawy z 28.02.2018) oraz powódki (00:10-31 protokołu rozprawy z 09.06.2017 i 00:02-17 protokołu rozprawy z 28.02.2018).

Dokumenty przywołane w części uzasadnienia obejmującej ustalenie stanu faktycznego nie były kwestionowane przez strony, stanowią wiarygodny materiał dowodowy.

Opinie biegłych nie dają podstaw do poczynienia ustaleń, iż M. O. (1) nie miał zapiętych pasów bezpieczeństwa oraz że nawet w wypadku zapięcia pasów skutki wypadku byłyby mniej tragiczne; z opinii J. C. wynika, że nie można wykluczyć, aby nawet w sytuacji zapięcia pasów nie doszłoby do wypadnięcia ciała przy koziołkowaniu i dachowaniu pojazdu; z kolei biegły W. K. wskazał, że nie jest możliwe ustalenie, czy M. O. (1) miał zapięte pasy bezpieczeństwa –

nie jest możliwe ustalenie, czy ewentualny fakt niezapięcia pasów miał wpływ na zakres i skutki doznanych obrażeń ciała. Opinie biegłych nie były ostatecznie kwestionowane przez strony, które nie wnosiły o ich uzupełnienie.

Świadek W. Z. (2) potwierdził, że w dniu wypadku spożywał alkohol z M. O. (1) oraz jego bratem i ojcem; według świadka to była wspólna decyzja, że M. O. (1) pojedzie jako pasażer ze świadkiem; świadek zeznał, że skoro M. O. (1) wypadł z samochodu, to znaczy że nie miał zapiętych pasów bezpieczeństwa, potwierdził zeznania złożone w toku postępowania karnego.

Stan faktyczny w zasadzie nie był sporny między stronami co do okoliczności istotnych z punktu widzenia przedmiotu sporu, zgromadzony materiał dowodowy w sposób wystarczający pozwala na zweryfikowanie twierdzeń stron co do okoliczności faktycznych. W kontekście podniesionego przez pozwanego zarzutu przyczynienia się pokrzywdzonego do zdarzenia wywołującego szkodę przesądzić należy, że bezspornym pozostaje fakt, iż M. O. (1) zdecydował się na jazdę jako pasażer z kierowcą, z którym wcześniej spożywał alkohol. Co do niezapięcia pasów bezpieczeństwa, to podkreślić należy, iż na stronie pozwanej jako wywodzącej z tego faktu skutki prawne spoczywał ciężar dowodu – opinie biegłych nie potwierdzają tego faktu; zeznania świadka W. Z. złożone w toku niniejszego postępowania również zdaniem Sądu nie mogą być uznane za przekonujący dowód : świadek powołał się na swoje zeznania złożone w procesie karnym, złożone w sytuacji procesowej, gdy W. Z. był zainteresowany przynajmniej częściowym zdjęciem z siebie odpowiedzialności za śmierć pasażera, w procesie cywilnym zaś swoje twierdzenie o niezapięciu pasów przez pasażera opierał na błędnym w świetle opinii biegłego wnioskowaniu. Kwestia zapięcia pasów bezpieczeństwa traci na swoim znaczeniu w związku z ustaleniem przez biegłego, iż nie da się przesądzić, iż zapięcie pasów uchroniłoby M. O. (1) od śmierci. Sama powszechna wiedza o skuteczności pasów bezpieczeństwa na gruncie stanu faktycznego ustalonego w sprawie niniejszej oraz zgromadzonego materiału dowodowego – w szczególności opinii biegłych – nie daje podstaw do uznania, że M. O. (1) przyczynił się do swojej śmierci również poprzez niezapięcie pasów bezpieczeństwa.

Sąd zważył, co następuje :

Roszczenia sformułowane przez powodów jako usprawiedliwione co do zasady należało uwzględnić : zasądzając z tytułu zadośćuczynienia na rzecz J. O. kwotę 48 000 zł, zaś na rzecz S. O. kwotę 50 000 zł, oraz zasądzając na rzecz każdego z powodów kwoty po 14 000 zł z tytułu odszkodowania i oddalając powództwo ponad tak ustalone kwoty.

Zgodnie z art. 23 kc dobra osobiste człowieka pozostają pod ochroną prawa cywilnego; ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone lub naruszone cudzym działaniem, na zasadach przewidzianych w kodeksie cywilnym może żądać zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub zapłaty odpowiedniej sumy na wskazany cel społeczny (art. 24 § 1 kc i art. 448 kc). Sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego (w sytuacji spowodowania śmierci w ramach odpowiedzialności deliktowej) stosowne odszkodowanie (art. 446 § 3 kc), jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej, jak również odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę (art. 446 § 4 kc – obowiązujący od dnia 03 sierpnia 2008 r.). Samoistny posiadacz mechanicznego środka komunikacji poruszanego za pomocą sił przyrody ponosi odpowiedzialność za szkodę na osobie lub mieniu na zasadach ogólnych w sytuacji, gdy doszło do zderzenia się mechanicznych środków komunikacji poruszanych za pomocą sił przyrody, a także w przypadku, gdy szkoda wyrządzona została osobie przewożonej z grzeczności (art. 436 § 2 kc), co oznacza konieczność przypisania winy sprawcy szkody. Zgodnie z art. 362 kc jeżeli poszkodowany przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody, obowiązek jej naprawienia ulega odpowiedniemu zmniejszeniu stosownie do okoliczności, a zwłaszcza do stopnia winy obu stron.

Przez umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ubezpieczyciel zobowiązuje się do zapłacenia określonego w umowie odszkodowania za szkody wyrządzone osobom trzecim, wobec których odpowiedzialność za szkodę ponosi ubezpieczający albo ubezpieczony, przy czym uprawniony do odszkodowania w związku ze zdarzeniem objętym umową ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej może dochodzić roszczenia bezpośrednio od ubezpieczyciela (art. 822 §§ 1 i 4 kc). Ubezpieczeniem OC posiadaczy pojazdów mechanicznych jest objęta odpowiedzialność cywilna każdej osoby, która kierując pojazdem mechanicznym w okresie trwania odpowiedzialności ubezpieczeniowej, wyrządziła

szkodę w związku z ruchem tego pojazdu (art. 35 Ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych – Dz. U. z 2013 r., poz. 392 t.j.).

Pozwany nie zakwestionował co do zasady swojej odpowiedzialności z tytułu umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej – w szczególności nie zakwestionowano faktu zawinienia bezpośredniego sprawcy szkody w związku ze spowodowaniem zdarzenia powodującego szkodę (art. 415 kc w zw. z art. 436 § 2 kc); okoliczność zawinienia sprawcy wypadku przesądzona została w wiążący dla postępowania cywilnego sposób wobec wydania wyroku skazującego sprawcę w postępowaniu karnym (art. 11 kpc). Przedmiotem sporu pozostawała w zasadzie wyłącznie wysokość należnego powodowi świadczenia, również w powiązaniu z zakresem ewentualnego przyczynienia się M. O. (1) do zaistnienia zdarzenia wywołującego szkodę – według stanowiska pozwanego kwotami adekwatnymi do zakresu doznanych krzywd przez powodów były kwoty 8 000 zł i 6 000 zł wypłacone tytułem zadośćuczynienia.

Oceniając, jaka suma jest odpowiednia tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę spowodowaną naruszeniem dóbr osobistych, należy mieć na uwadze rodzaj dobra, które zostało naruszone oraz charakter, stopień nasilenia i czas trwania doznawania przez osobę, której dobro zostało naruszone, ujemnych przeżyć psychicznych spowodowanych naruszeniem. W sprawie, w której zdarzeniem wywołującym krzywdę jest śmierć osoby najbliższej wskazać należy, że okoliczności wpływające na wysokość świadczenia z art. 446 § 4 kc to między innymi dramatyzm doznań osób bliskich zmarłego, poczucie osamotnienia, cierpienia moralne i wstrząs psychiczny wywołany śmiercią osoby najbliższej, rola jaką w rodzinie pełniła osoba zmarłego, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem odejścia (np. nerwicy, depresji), roli pełnionej w rodzinie przez osobę zmarłą, stopień, w jakim pokrzywdzony będzie umiał się znaleźć w nowej rzeczywistości i zdolności jej zaakceptowania, leczenie doznanej traumy, wiek pokrzywdzonego (wyrok SA w Gdańsku z dnia 24 sierpnia 2012 r., V ACa 646/12, LEX 1220462). Zadośćuczynienie z art. 446 § 4 kc ma przede wszystkim charakter kompensacyjny i tym samym jego wysokość musi przedstawiać pewną ekonomicznie odczuwalną wartość – wysokość ta jednak nie może być jednak nadmierna w stosunku do doznanej krzywdy i aktualnych stosunków majątkowych społeczeństwa, a więc powinna być utrzymana w rozsądnych granicach (np. wyrok SN z 26 lutego 1962 r., 4 CR 902/61, LexPolonica nr 316013, OSNCP 1963, Nr 5, poz. 107 i wyrok SN z 22 marca 1978 r., IV CR 79/78, LexPolonica nr 321721). Jednocześnie jednak powołanie się na potrzebę utrzymania wysokości zadośćuczynienia w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa, nie może prowadzić do podważenia kompensacyjnej funkcji zadośćuczynienia (por. wyrok SA we Wrocławiu z dnia 22 lutego 2012 r., I ACa 65/12); kryterium „przeciętnej stopy życiowej społeczeństwa” ma charakter pomocniczy w aspekcie realizacji zasady sprawiedliwości społecznej (tak wyrok SN z 14 stycznia 2011 r., I PK 145/10, OSNP 2012/5-6/66). Uwzględniając wyżej przytoczone kryteria przy poszanowaniu kompensacyjnego charakteru roszczenia opartego o art. 446 § 4 kc i dyrektywy utrzymania zadośćuczynienia w rozsądnych granicach, Sąd w sprawie niniejszej ocenił, iż adekwatną kwotą zadośćuczynienia dla każdego z powodów w związku ze śmiercią syna będzie kwota 80 000 zł, bez różnicowania jej wysokości w stosunku do każdego z rodziców. Bez wątpliwości powodowie doznali cierpienia moralnego, wstrząsu psychicznego wywołanego śmiercią osoby najbliższej, a także uczucia rezygnacji. Ustalając kwotę zadośćuczynienia Sąd wziął pod uwagę wiek bezpośrednio poszkodowanego (28 lat) oraz jego rodziców (odpowiednio 51 i 47 lat w dacie zdarzenia wywołującego szkodę) – oczywistym pozostaje, że śmierć syna wiązała się z silnym odczuciem krzywdy; nagłe zerwanie więzi z dzieckiem – nawet dorosłym i samodzielnym, stanowi przeżycie absolutnie traumatyczne. Jak wskazał Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w wyroku z 21 lutego 2013 r. (I ACa 60/13, LEX nr 1322898) zadośćuczynienie ma kompensować nie tyle doznany ból spowodowany śmiercią osoby bliskiej, lecz przedwczesną utratę członka rodziny - dobrem osobistym, którego naruszenie wymaga rekompensaty, jest tutaj prawo do życia w rodzinie; wysokość zadośćuczynienia nie powinna natomiast zależeć od sytuacji majątkowej zmarłego. Ten sam Sąd (wyrok z 27.06.2012, I ACa 577/12, OSAW 2013/1268) podkreślił, że nieuprawnione jest stanowisko, jakoby więź rodziców z pełnoletnim dzieckiem była co do zasady słabsza niż z dzieckiem małoletnim, a tym samym by cierpienia rodziców zmagających się z bólem po śmierci dorosłych dzieci były mniejsze. Wiąż między rodzicami a dzieckiem jest wartością niematerialną „własną” rodziców, w utrwalonym orzecznictwie uznana została jako ich dobro osobiste podlegające ochronie prawa cywilnego (wyrok SN z 25 maja 2011 r., II CSK 537/10, LEX 846563). Spowodowanie śmierci osoby najbliższej jaką jest dziecko, stanowi naruszenie dobra osobistego rodziców w postaci prawa do życia w pełnej rodzinie (por. np.

wyrok SA w Łodzi z 15.07.2010, I ACa 437/10, OSAŁ 2010/3/23). Zbędne jest szczegółowe roztrząsanie kwestii zakresu naruszenia dobra osobistego jakim jest prawo do pielęgnowania więzi między rodzicami a dzieckiem – w powszechnym odczuciu strata dziecka – nawet pełnoletniego – stanowi okoliczność dotyczącą sfery psychicznej w sposób jeden z najdotkliwszych z możliwych; tego rodzaju zdarzenie wywołujące silny stres, powracające stale w dalszym funkcjonowaniu życiowym, nie pozostało obojętne dla dalszego funkcjonowania powodów na każdej życiowej płaszczyźnie : zgodnie z zasadami doświadczenia życiowego w typowych uwarunkowaniach społeczno-rodziny strata dziecka zawsze oznacza istotne obniżenie jakości życia, zdolności do przeżywania radości, smutek, ograniczenie aktywności, pesymizm co do przyszłości; są to okoliczności oczywiste, nie wymagające w zasadzie udowodnienia, w szczególności poprzez sięganie do opinii biegłego (por. np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 14 marca 2013 r., I ACa 570/12, LEX 1327614).

Istotnym czynnikiem wpływającym na rozmiar doznanej szkody jest fakt, iż powodowie prowadzili wspólne gospodarstwo domowe ze zmarłym synem, w którym upatrywali swego sukcesora. Zwrócić należy również uwagę na bliskość czasową pomiędzy śmiercią M. O. a datą ustalania zadośćuczynienia – kompensacyjny charakter zadośćuczynienia w powiązaniu z powszechnym przekonaniem, że znaczny upływ czasu od śmierci osoby najbliższej w pewnym przynajmniej stopniu łagodzi aktualnie przeżywaną traumę, czyni usprawiedliwionym relatywne zwiększenie wymiaru świadczenia, albowiem doznawana na dzień ustalania świadczenia i podlegająca kompensacie krzywda moralna ma wciąż znaczny rozmiar.

Oczywistym pozostaje, iż brak jest „matematycznej” metody wyliczenia właściwej wysokości zadośćuczynienia – natomiast pewne uwarunkowania obiektywne oraz okoliczności indywidualnie związane z osobą uprawnioną stanowią przesłanki pomocnicze dla ustalenia kwoty zadośćuczynienia. Ustalone zadośćuczynienia w kwotach po 80 000 zł odpowiadają doznanej przez powodów krzywdzie, przedstawiają dla nich ekonomicznie odczuwalną wartość, nie są również rażąco wygórowane i nie prowadzą do nieuzasadnionego przysporzenia w ich majątkach – jak się zdaje uwzględniają również przesłankę przeciętnej stopy życiowej społeczeństwa w konkretnych uwarunkowaniach dotyczących powodów; zindywidualizowana sytuacja życiowa i majątkowa osoby dochodzącej roszczeń z tytułu zadośćuczynienia powinna być brana pod uwagę przez sąd jako prawnie relewantna dla ustalenia wysokości pieniężnej kompensaty doznanych krzywd. Roszczenie przewidziane w art. 446 § 4 kc ma pomóc dostosować się do nowej rzeczywistości i złagodzić cierpienia wywołanego utratą osoby bliskiej; okolicznościami mającymi wpływ na wysokość tego świadczenia pozostają między innymi : zakres doznań osób bliskich zmarłego, poczucie osamotnienia, cierpienia moralne i wstrząs psychiczny, charakter zaburzeń w prawidłowym funkcjonowaniu pozostałych członków rodziny, stopień w jakim będą oni mogli odnaleźć się w nowej rzeczywistości i na ile zdolni są zaakceptować obecny stan rzeczy, korzystanie z pomocy fachowej w czasie radzenia sobie w tej trudnej sytuacji, proces leczenia doznanej traumy oraz rola jaką w rodzinie pełniła osoba zmarłego (wyrok SA w Łodzi z 28 marca 2014 r., I ACa 1284/13, LEX nr 1451724).

W sprawie niniejszej między powodami a synem M. zachodziły normalne, zdrowe relacje wynikające z etapu życia syna oraz faktu prowadzenia wspólnego gospodarstwa domowego; syn pomagał rodzicom w prowadzeniu gospodarstwa rolnego, rodzice liczyli, że gospodarstwo będzie przez niego kiedyś przejęte; mieli prawo oczekiwać, że syn założy rodzinę, będzie miał swoje dzieci.

Sąd ustalając wysokość zadośćuczynienia miał też na uwadze, że powodowie prowadzą udane życie rodzinne, mogą liczyć na wsparcie najbliższych (w tym młodszego syna, który ze swoją rodziną zamieszkuje wraz z powodami, oraz córki); uwzględnić należało również niewykazanie konkretnych następstw dla zdrowia fizycznego i psychicznego powodów wynikających z przeżytej traumy – okoliczności te obiektywnie przesądziły o tym, iż przyznanie zadośćuczynienia w większym rozmiarze nie byłoby uzasadnione. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z 14 maja 2014 r. (I ACa 1498/13, LEX 1466845) przewidziane w art. 446 § 4 kc zadośćuczynienie służy kompensacie krzywdy po stracie osoby najbliższej, a zatem uszczerbku dotyczącego subiektywnej sfery osobowości, uczuciowości człowieka, w szczególności cierpienia, bólu i poczucia osamotnienia, powstałych utrudnień życiowych, konieczności zasadniczo odmiennego urzędzenia sobie życia - przy rozważaniach w zakresie wysokości należnego zadośćuczynienia nie można tracić także z pola widzenia, w jakim wieku znajdują się osoby poszkodowane i uprawnione oraz w jakich relacjach pozostawały między sobą. Istotnie, w sprawie niniejszej powodowie nie wykazali,

aby wystąpiły wymierne skutki przeżytej traumy w sferze zdrowia lub psychiki – jednak siła psychiczna i zdolność do radzenia sobie z traumą wynikające z uwarunkowań charakterologicznych mogą być okolicznościami w pewnym stopniu jedynie wpływającymi na obniżenie zadośćuczynienia, ale zdaniem Sądu nieuprawnionym jest twierdzenie, że kompensacyjny charakter zadośćuczynienia sprzeciwia się w takiej sytuacji przyznaniu świadczenia pieniężnego w jakimkolwiek zakresie.

Zdaniem Sądu brak było podstaw do zróżnicowania wysokości zadośćuczynienia dla każdego z rodziców – każde z nich w sposób porównywalny odczuło skutki śmierci syna, w stosunku do żadnego z nich nie wystąpiły dalej idące skutki zdarzenia wywołującego szkodę. Nie budzi wątpliwości, iż każde z powodów bardzo silnie przeżyło śmierć syna – zdarzenie to przekreśliło nadzieje związane z poszerzeniem więzi rodzinnych w perspektywie możliwego wstąpienia przez M. O. (1) w związek małżeński : powodowie mogli liczyć na powstanie nowych więzi z synową oraz wnukami.

Sąd uznał również za zasadne roszczenie powodów znajdujące podstawę prawną w dyspozycji art. 446 § 3 kc – zdaniem Sądu tak jak konieczność wyrównania szkody niemajątkowej, pozostaje również oczywistą okolicznością znacznego pogorszenia się sytuacji życiowej powodów wskutek śmierci syna, który mieszkał z nimi, w szczególności pomagając w prowadzeniu gospodarstwa rolnego. Roszczenia pieniężne tego rodzaju mają charakter ściśle majątkowy, nie są związane z kwestią kompensaty krzywdy, a z kompensatą realnej, ekonomicznej straty powiązanej ze śmiercią osoby najbliższej – oznacza to, iż strona formułująca roszczenie zobowiązana jest na ogólnych zasadach do wykazania zakresu uszczerbku majątkowego doznanego wskutek śmierci osoby najbliższej. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 06 lutego 2008 r. (II CSK 459/07, LEX 950430) znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, o którym mowa w art. 446 § 3 kc, obejmuje niekorzystne zmiany bezpośrednio w sytuacji materialnej najbliższych członków rodziny zmarłego, jak też zmiany w sferze dóbr niematerialnych, które rzutują na ich sytuację materialną; sam ból, poczucie osamotnienia, krzywdy i zawiedzionych nadziei po śmierci osoby najbliższej nie stanowią podstawy do żądania odszkodowania - jeśli jednak te negatywne emocje wywołały chorobę, osłabienie aktywności życiowej i motywacji do przewyższania trudności dnia codziennego, to bez szczegółowego dociekania konkretnych zdarzeń lub stopnia ich prawdopodobieństwa można na zasadzie domniemania faktycznego przyjąć, że pogorszyły one dotychczasową sytuację życiową osoby z najbliższego kręgu rodziny zmarłego. Śmierć M. O. (1) pogorszyła w istotny sposób sytuację majątkową rodziny; istotną w tym kontekście pozostaje kwestia prowadzenia wspólnego gospodarstwa domowego – M. O. współuczestniczyły w utrzymywaniu wspólnego gospodarstwa domowego, w istotnym zakresie pomagał rodzicom pracując w ich gospodarstwie rolnym; zasady doświadczenia życiowego wskazują, iż wraz z upływem czasu i utraty sił, ten aspekt obecności syna w życiu powodów nabierałby coraz istotniejszego znaczenia. Podnieść należy, iż powodowie dopiero za 9 lat nabędą prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego; po śmierci syna pojawiła się konieczność korzystania z pomocy innych osób przy pracach gospodarskich. Zwrócić należy uwagę, iż dyspozycja art. 446 § 3 kc obejmuje nie tylko szkodę o „obliczalnym” wymiarze majątkowym, ale dotyczy przesłanki „znacznego pogorszenia się sytuacji życiowej” – utrata dorosłego syna prowadzącego wspólne życie ze starzejącymi się rodzicami stanowi zdaniem Sądu w sposób oczywisty zdarzenie przekładające się na pogorszenie się sytuacji życiowej rodziców pod każdym względem, i to w sposób nieodwracalny w wielu sferach życia. Jak podnosi się w orzecznictwie, podstawą przyznania odszkodowania z art. 446 § 3 kc jest „znaczne pogorszenie sytuacji życiowej”, a więc nie tylko obecnej sytuacji materialnej, lecz także utrata realnej możliwości polepszenia warunków życia i realizacji planów życiowych (por. np. wyrok SA w Białymstoku z 25.07.2013, I ACa 292/13, LEX 1353612). Znaczne pogorszenie sytuacji życiowej może przejawiać się w utracie wsparcia i pomocy w różnych sytuacjach życiowych, a zwłaszcza w utracie szansy na pomoc w przyszłości, gdy byłaby szczególnie pożądana z uwagi na wiek rodzica zmarłego (wyrok SA w Poznaniu z 03.07.2013, I ACa 503/13, LEX 1363340). Z dużą dozą prawdopodobieństwa zakładać można, iż M. O. dalej aktywnie pomagałby rodzicom, znacznie ograniczając konieczność liczenia na pomoc innych osób – tak jak to ma miejsce w chwili obecnej. Z uwagi na wkład M. O. w prace gospodarskie, uwzględniając specyfikę środowiska wiejskiego i funkcjonowania rodziny prowadzącej gospodarstwo rolne, prawdopodobny okres czasu pomagania rodzicom przy prowadzeniu gospodarstwa (tj. do osiągnięcia wieku emerytalnego) uznać należało, iż kwota 20 000 zł stanowi jak najbardziej niewygórowane odszkodowanie znajdujące oparcie w dyspozycji art. 446 § 3 kc.

Sąd uznał za słuszny co do zasady zgłoszony przez stronę pozwaną zarzut przyczynienia się M. O. (1) do zaistnienia zdarzenia wywołującego szkodę – zgodnie z art. 362 kc jeżeli poszkodowany przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody, obowiązek jej naprawienia ulega odpowiedniemu zmniejszeniu stosownie do okoliczności, a zwłaszcza do stopnia winy obu stron; Sąd przyjął jednak stopień przyczynienia się na poziomie 30%, a nie 80% jak tego żądał pozwany - jak wskazano wyżej, zarzut przyczynienia się uwzględniono jedynie w zakresie podjęcia decyzji o podróżowaniu jako pasażer samochodu kierowanego przez nietrzeźwego kierowcę. W tym miejscu zaznaczyć należy, że obowiązek korzystania z pasów bezpieczeństwa jest obowiązkiem ustawowym, którego zasadność znajduje oparcie w badaniach naukowych, w tym w danych statystycznych, które jednoznacznie wskazują na to, że użycie pasów bezpieczeństwa zwykle istotnie obniża zakres obrażeń, zaś jego naruszenie uzasadnia obciążenie poszkodowanego choćby częściowo następstwami wypadku – nawet jednak w orzeczeniach, w których niezapięcie pasów bezpieczeństwa uwzględnia się jako okoliczność pozwalająca na przypisanie przyczynienia, podkreśla się, że działanie, a co za tym idzie skuteczność pasów bezpieczeństwa, w każdym przypadku nie jest taka sama (por. np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 28 kwietnia 2015 r., I ACa 944/14, LEX nr 1782043); w sprawie niniejszej jak wskazano wyżej, brak obiektywnych podstaw do uwzględnienia tej okoliczności jako powodującej rozłożenie odpowiedzialności za skutki wypadku na sprawcę (a co za tym idzie ubezpieczyciela) i ofiarę. Zgodnie z tezą wyroku Sądu Najwyższego z dnia 07 maja 2010 r. w sprawie III CSK 229/09 adekwatny związek przyczynowy w rozumieniu art. 361 § 1 kc jest ograniczony do normalnych powiązań kauzalnych, a ocena czy skutek jest „normalny” opiera się całkowicie na całokształcie okoliczności sprawy, przy uwzględnieniu zasad doświadczenia życiowego; przyczynienie się do powstania szkody występuje, gdy w wyniku badania stanu faktycznego sprawy dojść trzeba do wniosku, że bez udziału poszkodowanego szkoda hipotetycznie nie powstałaby lub nie przybrałaby rozmiarów, które ostatecznie w rzeczywistości osiągnęła. Przyczynienie się poszkodowanego do powstania szkody stanowi kwestię prawną podlegającą uwzględnieniu przez sąd zawsze wtedy, gdy ustalony w sprawie stan faktyczny uzasadnia pozytywną ocenę w tym zakresie, nawet w sytuacji, gdy istnieje prawomocny wyrok skazujący, co do popełnienia przestępstwa. Przepis art. 362 kc zawiera normę adresowaną do sądu (norma kompetencyjna), nakazująca zmniejszenie odszkodowania ustalonego zgodnie z art. 361 kc w razie, gdy poszkodowany przyczynił się do powstania (lub zwiększenia) szkody. Stopień redukcji sąd ma ustalić stosownie do winy obu stron. Przyznać jednocześnie należy, iż w jakimś stopniu w kontekście instytucji przyczynienia się istotny jest aspekt wpływający na ocenę stopnia przyczynienia się powoda w postaci jego dojrzałego wieku; stopień rozwoju intelektualnego i społecznego oraz samodzielność i odpowiedzialność w podejmowaniu decyzji dotyczących własnej osoby, uzasadniają oczekiwanie, iż osoba w wieku 28 lat będzie podejmowała decyzje racjonalne. Bezsparnie M. O. (1) podejmując decyzję co do podróżowania z osobą pod wpływem alkoholu (który razem z tą osobą wspólnie spożywał), przyczynił się do zaistnienia zdarzenia wywołującego szkodę. W orzecznictwie nie budzi wątpliwości i pogląd ten należy uznać za niekwestionowany, iż osoba, która decyduje się na jazdę samochodem z kierowcą będącym w stanie po spożyciu alkoholu, przyczynia się do odniesionej szkody powstałej w wyniku wypadku komunikacyjnego (por. np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 18 listopada 2015 r., sygn. akt I ACa 624/15, LEX 1950343). W sprawie niniejszej zdaniem Sądu ustalić należało zatem przyczynienie się pokrzywdzonego w rozmiarze 30%. Wyjaśnić należy, iż maksymalny dopuszczalny wymiar przyczynienia się w sytuacji szkody związanej z wypadkiem drogowym, spowodowanym przez osobę kierującą pojazdem, doznanej przez inną osobę, wynosi 50%; Sąd Okręgowy stoi na stanowisku, iż nielogicznym i niedopuszczalnym jest przyjęcie stanowiska prezentowanego przez pozwanego, że osoba poszkodowana w większym stopniu niż sprawca wypadku będzie odpowiedzialna za jego skutki (w sprawie niniejszej zdaniem pozwanego M. O. przyczynił się do swojej śmierci w 80%). Sąd Okręgowy w Płocku – dostrzegając wszak pojawiające się w orzecznictwie odmienne stanowiska w tej kwestii – podziela w szczególności stanowisko zajęte w analogicznym stanie faktycznym przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie w wyroku z dnia 26 marca 2015 r. w sprawie sygn. akt I ACa 507/14 (LEX nr 1771491), zgodnie z którym „mając na uwadze, że jazda z kierującą pojazdem osobą nietrzeźwą jest znacznym przyczynieniem się do szkody, to jeśliby przyjąć, że w takim samym - znacznym stopniu, należałoby ocenić jazdę bez zapiętych pasów bezpieczeństwa, to tym samym przyczynienie ustalone na poziomie 50% jest adekwatne do sposobu postępowania poszkodowanego, który w oczywisty sposób pozostaje w związku przyczynowym ze szkodą” (w uzasadnieniu wyroku SA w Szczecinie słusznie wskazuje na bezzasadność ustalania większego rozmiaru przyczynienia się poszkodowanego nawet w sytuacji „kumulacji” jego niewłaściwych zachowań).

Po uwzględnieniu zarzutu przyczynienia się M. O. (1) w wymiarze 30% należne kwoty zadośćuczynienia ustalić należało na 56 000 zł (80 000 x 30%), zaś odszkodowania na 14 000 zł (20 000 x 30%).

Uwzględniając kwoty wypłacone w toku postępowania likwidacyjnego przez zakład ubezpieczeń, na rzecz powodów należało przyznać dodatkowo tytułem zadośćuczynienia odpowiednio kwoty : na rzecz powódki 48 000 zł (wypłacono dotychczas 8 000 zł) i na rzecz powoda 50 000 zł (wypłacono dotychczas 6 000 zł), oraz tytułem odszkodowania kwoty po 14 000 zł na rzecz każdego z powodów.

Sąd podziela pogląd, zgodnie z którym zadośćuczynienie przysługuje z odsetkami od dnia opóźnienia, czyli wezwania do zapłaty, a nie od dnia jego zasądzenia (np. teza 2 wyroku SN z 14 stycznia 2011 r., I PK 145/10, OSNP 2012/5-6/66).

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 436 § 2 kc w zw. z art. 822 kc w zw. z art. 446 § 3 kc i art. 446 § 4 kc należało orzec jak w sentencji wyroku.

Na podstawie art. 113 ust. 1 Ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2018 r., poz. 300) w zw. z art. 100 kpc od pozwanego nakazano ściąganie części kosztów sądowych (tj. część opłaty od pozwu liczona od kwoty uwzględnionego roszczenia - 6 300 zł i część wydatków w stosunku, w jakim powodowie utrzymali się ze swoim roszczeniem [67,74%, kwota wydatków wyniosła 4 162,92 zł, przy czym pozwany wpłacił zaliczkę w wysokości 1 000 zł] - 1 819,95 zł, łącznie 8 119,96 zł); w oparciu o art. 113 ust. 4 Ustawy odstąpiono od ściągania od powodów kosztów sądowych. O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie art. 100 kpc; wynagrodzenie przysługujące pełnomocnikowi powodów ustanowionemu z urzędu wynieść powinno kwotę 7 200 zł, powiększoną o należny podatek VAT - czyli w sumie 8 856 zł ([7200+[7200x23%]) zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2015 r., poz. 1801) w zw. z § 22 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 03 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2016 r., poz. 1714); tym samym stosując w/w proporcję od pozwanego na rzecz powodów zasądzić należało stosunkowo kwotę 5 999,05 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego, w pozostałym zakresie nakazując wypłacenie pełnomocnikowi należnej części (tj. 2 856,95 zł) wynagrodzenia ze Skarbu Państwa.

SSO Radosław Jeznach

zarządzenie : odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi pozwanego.